

ZNAČAJ FINANSIJSKOG IZVEŠTAVANJA ZA UPRAVLJANJE KOMPANIJOM U MEĐUNARODNOM POSLOVANJU

Dragan Vukasović^{1*}, Darko Martinov², Živa Žebeljan²

¹Visoka škola za uslužni biznis, Cara Lazara bb, 71 350 Sokolac, Istočno Sarajevo, BiH,
vukasovicdragan@gmail.com

²Nezavisni univerzitet Banja Luka, Veljka Mladenovića 12e, 78 000 Banja Luka, BiH

APSTRAKT

U radu je prezentovan značaj i uloga finansijske analize u korporativnom upravljanju, kao i primena i uloga analize finansijskih izveštaja u sistemu internacionalnog poslovanja preduzeća. Ovim istraživanjem je prezentovano na koji način menadžment preduzeća može informacije finansijskog izveštavanja i finansijske analize upotrebiti da bi stimulisali, ali i kontrolisali profesionalne menadžere u vođenju kompanije. Prezentiranje obrađenih informacija i internim korisnicima koji pokazuju uspešnost odlučivanja i finansijski položaj preduzeća kao posledicu odlučivanja, računovodstvo vrši u vidu bilansa ili finansijskog izveštaja. Ovaj izveštaj, iako nastaje u računovodstvu, odgovornost je rukovodstva preduzeća. Osnovni fokus našeg istraživanja jeste kako to finansijsko izveštavanje utiče na upravljanje kao i koja je njegova uloga u donošenju odluka koje se tiču poslovne aktivnosti preduzeća. Do željenih rezultata doći će se empirijskom analizom na osnovu kojih se na kraju može definisati adekvatan zaključak, odnosno potvrditi ili eventualno odbaciti unapred postavljene pretpostavke.

Ključne reči: finansijski izveštaj, međunarodno poslovanje, analiza, upravljanje.

UVOD

Opšte prihvaćena teza je da većina preduzetnika koji upravljaju malim preduzećima nemaju želju za rastom i iz tog razloga ne razmišljaju o izvozu ili proširenju svog biznisa na međunarodna tržišta. Međutim, u savremenim uslovima poslovanja, na sve preduzetnike u privredi na posredan ili neposredan način utiče globalizacija. Različiti su faktori koji uzrokuju povećanu globalizaciju. Svi preduzetnici moraju da obavljaju svoje poslovne aktivnosti u privredi na koju utiču trendovi ili faktori koji oblikuju globalnu privredu. Čak i ako je njeno tržište ograničeno na lokalnu geografsku oblast, preduzeće se može susresti sa konkurentima koji dolaze iz inostranstva i posluju u datoj oblasti.

Faktori koji doprinose razvoju globalnog polovanja su :

- razvoj metoda e-poslovanja;
- veća pokretljivost radnika i šira dostupnost njihovih veština;
- poboljšani oblici komunikacije i informisanja;
- nova tehnološka dostignuća koja idu u prilog malim preduzećima (biotehnologija);
- smanjenje trgovinskih barijera, na osnovu sporazuma definisanih Opštim sporazumom o carinama i trgovini (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT);
- ubrzan tempo promena koji zahteva fleksibilne i brze reakcije;
- privatizacija i smanjenje barijera u zemljama u razvoju kao i razvoj privreda u tranzicionim zemljama;
- ekonomski rast kineske privrede kao jednog od ključnih inostranih tržišta;
- povećana pokretljivost radne snage i drugih resursa;
- rast globalnih tržišta kapitala i
- smanjenje kulturoloških barijera.

Neki novi preduzetnici mogu možda odmah da započnu biznis na globalnim tržištima; za takve firme se ponekad kaže da su od “osnivanja globalne” (born globals) (Chell, 2001, str. 112-130), pošto su im tržišta u inostranstvu a ne u njihovoj zemlji, dok je drugim preduzećima potrebno više vremena da uđu na inostrana tržišta pa zato počinju svoju poslovnu aktivnost na domaćem tržištu. Činjenica je da ogroman broj kompanija učestvuje u međunarodnim poslovnim aktivnostima i tako povećava svoje mogućnosti kroz diversifikaciju tržišta, sa jedne strane, i dobavljača, sa druge strane (obezbeđujući materijal i druge komponente po nižim troškovima). Uporedo sa ovim, preduzeća koja posluju na međunarodnom tržištu susreću se sa većim rizikom, u mnogim slučajevima sa nekompletnim znanjem o stranim tržištima. Ovi rizici uključuju političku ili ekonomsku nestabilnost, kao i nestabilnost deviznih kurseva (Đorđević, 2009). Pre izlaska na međunarodno tržište neophodno je ispitati osnovne karakteristike različitih kultura a koje utiču na preduzetničko ponašanje kao i preuzimanje rizika i metode privredne proizvodnje u drugim zemljama. Na ove faktore preduzetnici moraju da obrate pažnju ukoliko planiraju da svoje poslovanje prošire na inostrana tržišta.

U današnjem vremenu, svi smo izloženi uticaju ekonomskih zbivanja u drugim nacionalnim ekonomijama, bilo da se radi o Nemačkoj, Japanu, Rusiji, Kini ili bližim zemljama. Sposobnost da se reaguje na te događaje i izađe a kraj sa sve bržim tempom promena, u velikoj meri utiče na mogućnost opstanka malih preduzeća. Činjenica je, da sve brži tempo promena u svetskoj ekonomiji se upravo jednim delom zasniva i na globalizaciji privrede.

Slika 1. Specifični industrijski trendovi u narednom periodu
Figure 1. Specific industry trends in the following (www.frost.com - directions of international business development until 2020)

Na slici 1 prikazani su specifični industrijski trendovi u narednom periodu a koji se odnose na međunarodno poslovanje:

- tehnologija izgradnje “ pametnih zgrada “;
- bežične i kablovske komunikacije;
- automobilska industrija;
- IT sektor;
- vazdušni prostor, kosmos i vojna industrija;

Tehnološki progres, inovacije i novi materijali predstavljaju pravi izazov za preduzetnike koji žele da se uključe u međunarodno tržište bilo kroz samostalan razvoj novih proizvoda ili kroz kooperativne odnose sa velikim kompanijama.

MEĐUNARODNO PREDUZETNIŠTVO I GLOBALIZACIJA

Postoji ogroman broj mogućih razloga zbog kojih preduzeća počinju da posluju globalno, a oni se samo delimično mogu objasniti globalizacijom. Takođe se jasno može uočiti da neka preduzeća posluju globalno odmah ili ubrzo po osnivanju, dok kod drugih proces internacionalizacije traje duži vremenski period (Deakins, 2012, str. 134-153) U globalnoj socijalno-ekonomskoj literaturi globalizacija je uglavnom opisivana prihvatljivim razumno preciznim terminima kao „pojava i funkcionisanje jedne, svetske ekonomije“. Uzrok takvog pristupa je njen rastući intenzitet, obim i brzinu svetskih integracija i međusobne povezanosti od trgovine, preko proizvodnje i finansija do migracija. U tom pogledu ona se shvata kao proseč pre nego utvrđeno stanje, utoliko što se ona pripisuje istorijskoj tendenciji da se nivo svetske međusobne povezanosti povećava. Prema nekim autorima, zaista postoji značajna konceptualna razlika između pojma „globalizovanje svetske ekonomije“, i potpuno ili delimično „globalizovana svetska ekonomija“, što podrazumeva fiksirano stanje ili položaj ekonomske integracije.

Ova razlika između „postojati“ i „biti“, koja će kasnije postati očigledna, je naglašena od strane Kejna koji prave razliku između globalizacije kao istorijskog procesa - i globalizma - kao rezultirajućeg stanja u bilo kom istorijskom momentu. To implicira, pošto globalizacija nije niti neizbežna niti određena niti neodoljiva, da zbog toga ona može u nekom određenom istorijskom momentu, rezultirati u jače ili slabije forme globalizma. Prevedeno na jezik globalne političke ekonomije, globalizacija se može povezati sa jačim ili slabijim oblicima svetske integracije. Ako se shvati kao proces, ekonomska globalizacija implicira rastuću transformaciju ili kvalitativnu promenu u organizaciji svetske ekonomije. Vrlo jednostavno, vremenom će kumulativni obrasci (modeli) i mreže prekograničnih ekonomskih aktivnosti razdeliti svet na posebne nacionalne ekonomske jedinice, što će uzrokovati da se razlika između domaće i svetske ekonomije teško održava. Drugim rečima, globalizacija stvara takve nepredviđene ili sistemske osobine da svetska ekonomija ubrzano počinje da radi kao jedinstvena celina. Ova strukturalna promena može biti evidentna, među drugim stvarima, u formiranju i oblikovanju globalnih tržišta, proizvodnih mreža, u globalnoj podeli radne snage i u poslovnoj konkurenciji zajedno sa globalnim sistemima ekonomskih propisa i uprava u rasponu od Svetske trgovinske organizacije do Internacionalnog odbora za računovodstvene stanarde (Pušara, 2007, str.88-112). Ono što podržava ove promene na skali ekonomske organizacije su savremene informatičke tehnologije i infrastrukture komunikacija i transporta. One su omogućile nove forme i mogućnosti u brzom kompjuterskoj obradi podataka svetske ekonomske organizacije i koordinacije. U ovom procesu udaljenost i vreme su značajno preoblikovani. Tako da se, na primer, ekonomski i drugi potresi u jednom regionu sveta mogu brzo proširiti preko planete, često sa ozbiljnim lokalnim posledicama. I ako je geografija još uvek bitna, globalizacija je povezana sa procesom sažimanja societalnog odnosa prostor - vreme. To je bukvalno svet koji se smanjuje, u kome se poreklo čak vrlo lokalizovanog ekonomskog razvoja, od rasta cena do korporacijskog restrukturiranja, može dovesti u vezu sa ekonomskim stanjem na drugom kontinentu. Međutim, jedinstvena svetska ekonomija nije jednakog opsega kao univerzalna ili planetarna ekonomija. Preciznije, termin „svetska“ se obično odnosi na obrasce interregionalne i interkontinentalne ekonomske razmene i povezanosti. Prema tome, globalizacija se shvata kao ponovno određivanje ekonomskog prostora manifestovanog u interziviranju inter ili nadregionalnih ili multikontinentalnih

mreža i tokova ekonomske aktivnosti. U stvari, globalizacija označava relativnu denacionalizaciju svetske ekonomije kao značajan aspekt ekonomskog života koji je brzo postao organizovan na interregionalnoj i multikontinentalnoj lestvici prelazeći ograničene nacionalne ekonomske prostore. Ovo ponovno određivanje se međutim ne doživljava isto u svim ekonomijama ili regionima jer je globalizacija primetno nejednak (prevrtljiv) proces. Različiti obrasci povezaosti ili moguća marginalizacija od svetske ekonomije definišu njenu „promenljivu geometriju“.

Globalizacija ekonomskih tokova možda je danas najviše izražena i upravo ono prvo na šta se pomisli kada se o samoj globalizaciji govori. Ograničenje nekad suverene uloge nacionalne države, širenje tržišta preko cele planete bez vidljivog izgleda da im neko stane na put, gomilanje bogatstva u sve manje zemalja, a i unutar tih zemalja sve je veća disproporcija između bogatih i siromašnih. Ono što je izgledalo izgledno tokom nekoliko decenija nakon drugog svetskog rata – istaknuta uloga tzv. socijalne države, briga o slabije pokretnom, manje zdravom i starijem stanovništvu, besplatno školstvo i zdravstvo – kao da sve više odlazi u istorijski zaborav. Na delu je sve izraženiji prastari princip jačeg, koji se i ne trudi previše da svoju ulogu zamaskira tobož humanim ciljevima. Dalekovidi ekonomisti su još pre dvadesetak godina predvideli stvaranje nove – globalne – ekonomije, koja će biti nešto različito od do tada poznate, i naširoko prihvaćene, internacionalne ekonomije.

Ekonomska globalizacija označava u prvom redu stvaranje i utvrđivanje pravila jedinstvenog svetskog tržišta sa slobodnim podstiče konkurenciju i razvoj. Protivnici sa druge strane tvrde da velike multinacionalne korporacije koriste već zarađeni kapital da onemoguće stvaranje konkurenata sa kojima bi morali deliti tržište.

Pokazatelji njenog postojanja u ekonomskoj sferi jesu (Đurić, 2002):

- povećanje međunarodne trgovine,
- porast međunarodnog protoka kapitala,
- erozija nacionalnih suvereniteta kroz stvaranje organizacija kao što su WTO ili OPEC,
- povećanja udela u svetskoj ekonomiji koji kontrolišu multinacionalne kompanije i
- povećanje uloga međunarodnih organizacija kao što su WTO, IMF koje kontrolišu međunarodne transakcije.

Ovakav vid globalizacije ima pozitivne strane: slobodno svetsko tržište i slobodna konkurencija su podstakli inventivnost, preduzetnički duh i razvoj tehnologije; privatno preduzetništvo uspešnije stvara bogatstvo nego država; razvoj individualnih sloboda. Ipak i negativne strane su brojne. Izgleda da ipak ova kritika ne može u potpunost da pogađa samo liberalni model globalizacije, jer to je samo ideal koji u stvarnosti nije ni izdaleka postignut. Upravo najveći branioci liberalne strategije, bogate zemlje, krše liberalne principe svojim protekcionističkim merama.

FINANSIJSKO IZVEŠTAVANJE

Finansijski izvori pružaju raznovrsne informacije brojnim korisnicima:

Zaposlenima su zainteresovani pre svega za informacije koje dobijaju iz finansijskih izveštaja koje su neophodne da bi dobili sliku o uspešnosti poslodavca, da mogli da saznaju da li je firma u stanju da obezbede redovnu platu i uplaćuje doprinose. Investitori koriste potrebne informacije kako bi im pomogle za donošenje odluke za sopstvena ulaganja. Zajmodavce zanima da li je preduzeće u stanju da vrati zajam u određenom roku i pripadajuću kamatu.

Dobavljači i ostali poverioci interesuje da li je preduzeće likvidno ili ne, da li će obaveze biti izmirene u roku. Kupce zanimaju informacije o nastavku poslovanja preduzeća, posebno kada imaju dugoročne poslovne odnose s njim ili su zavisni od tog preduzeća. Vlade i njihove agencije Oni su zainteresovani da prikupe informacije o poslovanju preduzeća radi regulisanja aktivnosti preduzeća i za raspodelu resursa. Javnost ima kompleksne potrebe za informacije. Javnost je znatiželjna za informacije o preduzeću zato što dobija saznanja od značaja za lokalnu ekonomiju Menadžment preduzeća je takođe zainteresovan za informacije je neophodnim za kvalitetno odlučivanje.

Osnovne prepostavke za sastavljanje finansijskih izveštaja

Prikom sastavljanja finansijskih izveštaja potrebno je voditi računa o pravilima sastavljanja i prezentacije. Finansijski izveštaji su bitni za rukovođenjem preduzećem. Finansijski izveštaji pružaju sliku o efektima upotrebe resursa. Pravila za sastavljanje finansijskih izveštaja preporučena po MRS i MSFI su:

Načelo uzročnosti prihoda i rashoda - transakcije se evidentiraju u računovodstvu i finansijskom izveštaju za period na koji se promena odnosi.

Načelo stalnosti poslovanja podrazumeva da je preduzeće osnovano da posluje na neodređeno vreme. U slučajevima kada rukovodstvo proceni da postoje materijalni uslovi za sumnju da preduzeće ne može da posluje u neograničenom trajanju, takva neizvesnost se obelodanjuje.

Materijalni značaj i grupisanje podrazumeva da se svaka materijalno značajna grupa sličnih stavki zasebno iskaže u finansijskom izveštaju. Stavke različite prirode ili funkcije se iskazuju se posebno, osim ako nisu beznačajne. Finansijski izveštaji nastaju kao rezultat velikog broja transakcija koje se grupišu prema prirodi događaja ili transakcija.

Prebijanje- obaveze, imovina, prihode i rashode se ne prebijaju osim ako to zahtevaju MRS i MSFI. O imovini, kapitalu, prihodima, rashodima i obavezama izveštava se zasebno. Prebijanje u finansijskom izveštaju umanjuje sposobnost korisnika da razume transakcije i uslove procene budućih tokova gotovine.

Period izveštavanja Preduzeće treba da prezentuje kompletan finansijski izveštaj najmanje jednom godišnje. Preduzeća finansijski izveštaj sastavljaju i obelodanjuju za period od jedne godine

Uporedne informacije -U finansijskim izveštajima obelodanjuju se informacije prethodnog perioda zato što su korisnicima potrebne uporedne informacije da bi mogli da uporede finansijske izveštaje nekog preduzeća u nizu obračunskih perioda.

Doslednost prezentacije znači da se prezentacija i klasifikacija stavke u finansijskom izveštaju zadržava od prethodnog do sledeće perioda.

MODELI NOVOG MEĐUNARODNOG BIZNISA

U modelima novog međunarodnog biznisa prepoznaje se značaj razvoja globalizacije, identifikovanjem preduzetnika koji su od početka poslovanja prisutni na inostranim tržištima. Za tekve se preduzetnike pretpostavlja da imaju viziju globalnog poslovanja i da teže da posluju na međunarodnim pre nego na domaćim tržištima (Bell, 1995, str. 227-2419). To je Bel prepoznao u svom istraživanju softverskih kompanija. Karakteristike novog međunarodnog biznisa dovele su do pojave izraza “ od osnivanja globalne “, kojim se označavaju novi preduzetnički poduhvati koji se od početka sprovode na globalnim tržištima, Uglavnom su to preduzeća zasnovana na novoj tehnologiji, koje imaju interes da zaštite prava intelektualne svojine, što mogu da postignu podnošenjem međunarodne prijave patenta.

Karakteristike takvih preduzeća su (Fletcher, 2006, str. 238) :

- preduzetnici koji imaju u vidu globalna tržišta,
- ulazne strategije čiji je cilj da se izgradi jaka pozicija na inostranim tržištima,
- definisanje naslednika proizvoda u ranoj fazi njihovog razvoja.

Karakteristike novog međunarodnog preduzetništva ili “od osnivanja globalnih“ preduzeća privlače pažnju kreatora razvojnih politika jer predstavljaju vrstu preduzetničke aktivnosti koja je najkorisnija za lokalne privrede (Deakins, 2012, str. 66-84). Na osnovu prethodno iznesenih činjenica možemo prepostaviti da će to biti preduzetničke firme sa visokom stopom rasta i koje su orijentisane na tehnologije u sektorima zasnovanim na ekspertskom znanju koje često posluju na nestabilnim tržištima. Činjenica da se ključni resursi preduzeća zasnivaju na ekspertskom znanju olakšava brzu internacionalizaciju koja je ključna za rast preduzeća. Međunarodno poslovanje predstavlja završnicu integracije tržišta širom sveta. Isto tako, ono odražava jeftinije troškove transporta, bolju informacionu tehnologiju, i oslobađajuću politiku smanjenja barijera između zemalja, sa ciljem postizanja efikasnosti uz visoke nivoe specijalizacije. U tom smislu, činjenica

koja je u ovom periodu snažno došla do izražaja je da su samo otvorene ekonomije, spremne da prihvate novu logiku tržišta u punom smislu i prilagode svoju strukturu i institucije tim procesima mogu da računaju na međunarodne (samim tim i ukupne) ekonomske efekte. Tradicionalni pojam „domaća tržišta“ je izgubio na suštini odnosno u takvom kontekstu shvaćen donosi sučeljavanje sa realnošću da ona ne mogu više biti na stari način „sačuvana“ ili izolovana od novonastale globalne (ranije definisane „spoljne“) konkurencije, niti se mogu postaviti kao okvir za proizvodnu ili tržišnu ekspanziju u narednom periodu još intenzivnijeg ispoljavanja ovih trendova.

Postoje predrasude koje se zasnivaju na hipotezi da će preduzetnik koji vodi malo preduzeće izaći na inostrano tržište, samo ako bude sticao nova znanja o poslovanju na međunarodnom tržištu. U ovom slučaju, neizvesnost i nedostatak znanja deluju kao ograničavajući faktor, zbog čega se koristi postupnost u pristupu internacionalizacije. Ovde se pretpostavlja da se proces internacionalizacije provodi kroz niz faza, uz inkrementalno odlučivanje preduzetnika. Ovaj proces predstavlja put kojim prolazi malo preduzeće od izgradnje pozicije na domaćem tržištu, odnosno sigurne baze u svojoj matičnoj zemlji, pa sve do usvajanja savremenih tehnologija i znanja, visokog stepena kvaliteta i detaljnog segmentiranja inostranog tržišta. Vremenom, kako se znanje o tržištu i praksama bude povećavalo, poslednja faza treba da obuhvati proizvodnju u inostranstvu.

Za razliku od prethodno iznesenog modela o ulasku na inostrana tržišta u literaturi možemo pronaći i mrežni model procesa intrnacionalizacije poslovanja. Mrežni model nudi alternativno objašnjenje procesa internacionalizacije za preduzetnike koji imaju mala preduzeća (Ghauri, 2000, str. 188-204). Princip na kome se ovaj model zasniva tiče se značaja socijalnog kapitala za preduzetnike. Preduzetnici putem svojih mreža (drugih preduzetnika), primaju upite iz inostranstva; rezultat toga je izvoz, a zatim se, razvojem poverenja, firma intrenacionalizuje. Za razliku od postepenog modela, ovde nemamo zasebnih i odvojenih faza u izlasku na međunarodno tržište, već je to kontinuirani proces. Mrežni modeli ukazuje na to da će poslovna udruženja, kao što su kod nas privredne komore, biti prirodni kanali za dobijanje upita o narudžbinama koje ode internacionalizaciji poslovanja. Mala preduzeća imaju ograničene resurse, među kojima se mogu navesti finansije, računovodstvo, menadžmenta i marketing. Barijere koje se javljaju na uštrb malih preduzeća su nedostatak sredstava, nemogućnost da se postigne ekonomija obima, značajno otežan pristup tržištima, manje uticaja nad ukupnim ekonomskim i političkim dešavanjima. Osim toga, mala preduzeća često se nađu u situaciji u kojoj je veliki deo svojih prihoda ili profita proističu iz saradnje sa samo jednom kompanijom. Mala preduzeća deluju kao podizvođači, i postaju zavisni od (obično veće) kompanije. Sve ove barijere preduzeće nastoji da prevaziđe uz pomoć mrežne konekcije. Mala preduzeća ostaju nezavisna, ali međusobno povezana. Važno je da budu u stanju da se takmiče sa velikim kompanijama, ali i da pokušaju da iskoriste svoju veličinu u korist veće fleksibilnosti i prilagođavanju tržištima (Bohman, 2003, str.157-162). Njihova veličina ustvari predstavlja značajan potencijal u smislu konkurentne prednosti, jer su daleko adaptabilnija na veoma turbulentna međunarodna tržišta.

ZAKLJUČAK

Finansijski izveštaji su nosilac informacija. Da bi informacija bila od koristi treba da sadrži poruku koja je istina i potpuna (sintački aspekt), da je zapisana odgovarajućom terminologijom koja je jasna i razumljiva za korisnike (semantički aspekt), da teži zadovoljenju potreba korisnika i da smanji neizvesnost (pragmatički aspekt). Primarna svrha finansijskog izveštavanja je kreiranje informacija korisnih za donošenje odluka finansijske prirode. Pri tome se prvenstveno imaju u vidu odluke investitora, kreditora i ostalih eksternih stejkholdera preduzeća. U najvažnije stejkholdere jednog međunarodno orijentisanog preduzeća spadaju: vlasnička struktura, menadžment, zaposleni, poslovni partneri, šira javnost, regulatorni organi u državi matičnog preduzeća, kao i u državama u kojima se nalaze njegove filijale, i naravno, oni koji vrše finansiranje preduzeća, bilo da se radi o institucionalnim ili individualnim investitorima. Činjenica da su finansijski resursi ograničeni u odnosu na potrebe, čini važnim donošenje odluka o njihovom ulaganju. Od velike je važnosti da te odluke budu donesene na

adekvatan način da bi bile u funkciji povećanja efikasnosti alokacije oskudnih ekonomskih resursa, što u krajnjem dometu oblikuje ekonomiju svake zemlje

U ovom radu smo istakli da individualni preduzetnici ne mogu da se izoluju od uticaja globalizacije privrede. Svako preduzeće posluje u globalnoj privredi, što u suštini iziskuje usvajanje strategija koja preduzetniku omogućavaju da na najbolji način iskoristi svoje šanse. Te strategije će zavisiti od dostupnih resursa, ključnog osoblja, vrste proizvoda i karakteristika tehnologije. Preduzetnici koji odluče da "internacionalizuju" svoje preduzeće tako što će poslovati u više od jedne zemlje, moraju da budu upoznati sa različitim preduzetničkim kulturama u različitim zemljama.

U praksi su se afirmisali brojni tipovi inostranog biznisa kao i strateški nastupi i njihove implementacije. Modaliteta u ovom domenu ima onoliko, koliko ima mašte u glavama inventivnih preduzetnika. Većina ovih modaliteta može se grupisati u jednom od tri bazična strategijska pristupa. To su: strategija spoljnotrgovinske razmene (uvoza i/ili izvoza), strategija kooperacije sa inostranim partnerom/partnerima i strategija proizvodnih, prometnih ili finansijskih ulaganja u inostranstvu. Svaki stepen internacionalizacije biznisa predstavlja i označava neku formu razvojnog napretka i menadžmenta i firme. Tipičan pravac zdravog razvoja mnogih firmi polazi od lokalnog ka nacionalnom (zemaljskom); od nacionalnog ka inostranom (međunarodnom), od međunarodnog ka globalnom. Preduzetničke firme koje uspeju da prevaziđu početne-uslovljene ili nametnute pragove razvoja koje im nameće poslovanje na inostranom tržištu, dolaze u situaciju da svoj biznis stabilizuju i ustale, i da potom po osnovu prostorne diverzifikacije i ekonomije obima koje ostvaruju obezbede rentabilno poslovanje sa trajno rastućim prinosima. poslovanje na inostranim tržištima nosi brojne šanse, ali takođe nosi i brojne opasnosti (rizike), koje u svakom pojedinačnom slučaju i pojedinačnoj situaciji treba uočiti (identifikovati) i detaljno proučiti.

LITERATURA

- Bell, J. (1995). "The internationalization of small computer software firms: a further challenge to stage theories", *European Journal of Marketing*.
- Bohman, H., Boter, H., & Tesar, G. (2003, April). Beyond Networking: a case study of rigorous cooperation among SMEs. In *Annual IMP Conference* (Vol. 19).
- Chell, E. (2001). *Entrepreneurship: globalization, innovation and development*. Thomson Learning.
- Deakins, D., & Freel, M. (2012). Preduzetništvo i male firme. *Beograd: Data status*.
- Đorđević, M. (2009). Međunarodno poslovanje preduzeća u globalnom okruženju. *Kragujevac: Ekonomski fakultet*, 33-46.
- Đurić, J. (2002). Međunarodni ekonomski odnosi, Beograd.
- Fletcher, M. (2006). Learning processes of internationalizing SMEs, ISBE National Conference, Cardiff.
- Ghauri, P. (2000). Internationalisation of the firm, International Business, Theories, Policies and Practices, London: Prentice Hall.
- Pušara K., (2007). Međunarodno poslovanje, Beograd.

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL REPORTING FOR COMPANY MANAGEMENT IN INTERNATIONAL BUSINES

Dragan Vukasović^{1*}, Darko Martinov², Živa Žebeljan²

¹The College of Service Business, Cara Lazara bb, 71 350 Sokolac, Istočno Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, yukasovicdragan@gmail.com

²Independent University of Banja Luka, Veljka Mladenovića 12e, 78 000 Banja Luka, Bosnia & Herzegovina

ABSTRACT

The paper presents the importance and role of financial analysis in corporate governance, as well as the application and role of analysis of financial statements in the system of international business. This research presents how company management can use financial reporting and financial analysis information to stimulate but also control professional managers in running a company. Presentation of processed information to internal users who show the success of decision-making and the financial position of the company as a consequence of decision-making, accounting is done in the form of a balance sheet or financial report. This report, although created in accounting, is the responsibility of the company's management. The main theme of our investigation is how this financial reporting affects management as well as what is its role in making decisions concerning the business activities of the company. The desired results will be obtained by empirical analysis, on the basis of which an adequate conclusion can be defined in the end, i.e. the pre-set assumptions can be confirmed or possibly rejected.

Keywords: financial report, international business, analysis, management.